

Kulturowe uwarunkowania biznesu międzynarodowego

Porządek wykładów:

1. Pojęcie i kategorie kultury
2. Rola kultury we współczesnej gospodarce
3. Wymiary kultury organizacyjnej i ich wpływ na procesy zarządzania
4. Uniwersalizm i partykularyzm a zarządzanie organizacją
5. Indywidualizm i kolektywizm a zarządzanie organizacją
6. Kultury emocjonalne i powściągliwe a zarządzanie organizacją
7. Kultury całościowe i wycinkowe a zarządzanie organizacją
8. Status przypisany i osiągnięty a zarządzanie organizacją
9. Stosunek do otoczenia i czasu a zarządzanie organizacją

Kulturowe uwarunkowania biznesu międzynarodowego

Literatura:

1. Ch. Hampden-Turner, A. Trompenaars, *Siedem wymiarów kultury*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002
2. G. J. Hofstede, G. Hofstede, M. Minkov, *Kultury i organizacje*, Wyd. PWE, Warszawa 2011
3. M. Bartosik-Purgat, *Otoczenie kulturowe w biznesie międzynarodowym*, PWE, Warszawa 2010.
4. R.R. Gesteland, *Różnice kulturowe a zachowania w biznesie*, PWN, Warszawa 2000

Pojęcie i kategorie kultury

Kultura

► Najczęściej rozumiana jest jako:

- 1) całość duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa
- 2) Wspólny kontekst życia społecznego człowieka, który pozwala ludziom harmonijnie żyć ze sobą
- 3) charakterystyczne dla danego społeczeństwa wzory postępowania, także to, co w zachowaniu ludzkim jest wyuczone, w odróżnieniu od tego, co jest biologicznie odziedziczone.
- 4) Radykalnie:
  - 1) zespół cech charakterystycznych dla człowieka (socjobiologia),
  - 2) to, co czyni człowieka kimś ponad przyrodą, lepszym od niej (antropocentryczny humanizm),
  - 3) to, co czyni nas podobnymi do Boga (kultura jako przymiot naszych dusz- chrześcijaństwo- lub kultura jako coś, co „ukradliśmy Bogom”- mit prometejski)

Sposoby definiowania kultury w nauce

Opisowy

- wyliczanie elementów kultury (Edward Tylor: *Kultura, czyli cywilizacja, jest to złożona całość, która obejmuje wiedzę, wierzenia, sztukę, moralność, prawa, obyczaje oraz inne zdolności i nawyki nabyte przez ludzi jako członków społeczeństwa*)

Historyczny

- nacisk na mechanizm dziedziczenia kultury (Stefan Czarnowski: *"Kultura jest dobrem zbiorowym i zbiorowym dorobkiem, owocem twórczego i przetwórczego wysiłku niezliczonych pokoleń (...) Jest nią całokształt zobjektywizowanych elementów dorobku społecznego, wspólnych szeregowi grup i z racji swej obiektywności ustalonych i zdolnych rozszerzać się przestrzennie.,,"*)

Sposoby definiowania kultury w nauce

Genetyczny

- nacisk na pochodzenie kultury, skąd się wzięła

Normatywny

- wskazanie modeli i wzorów zachowania (Alfred Kroeber: *„Kultura to przekazane i wytworzone treści i wzory wartości, idei i innych symbolicznie znaczących systemów, będące czynnikami kształtującymi ludzkie zachowania oraz wytwory stanowiące produkt zachowania”*)

Sposoby definiowania kultury w nauce

Psychologiczny

- nacisk na percepcję kultury przez jednostki (Stanisław Ossowski: *„Kultura jest pewnym zespołem dyspozycji psychicznych przekazywanych w tonie danej zbiorowości przez kontakt społeczny i uzależniony od całego systemu stosunków międzyludzkich.”*)

Strukturalny

- wyliczenie elementów i kategorii kulturowych

Termin kultura w różnych naukach

- archeologia – zbiór rzeczy materialnych znalezionych na miejscu wykopalisk, wykonanych z kamienia, metalu, kości bądź drewna,
- etnografia – nie tylko przedmioty materialne, lecz również zachowania ludzkie, takie jak pieśni, przysłowia, baśnie, mity, legendy, mody, obyczaje, zwyczaje czy obrzędy, występujące w danym regionie,
- antropologia – sfera przedmiotów materialnych, zachowań ludzkich, a także działalność gospodarcza, zabawa, język i religia,
- psychologia – zbiór, do którego wchodzi przede wszystkim zachowania jednostki, jej myśli, uczucia i reakcje; kultura przejawia się poprzez zbiór reguł i motywów postępowania, form ekspresji, nakazów i zakazów, ocen i sądów (np. kultura indywidualistyczna, kultura kolektywistyczna),
- socjologia – wydzielony obszar życia i działalności grup ludzkich,
- kulturoznawstwo – „respektowane przez daną zbiorowość przekonania normatywne i przekonania dyrektywne, które w trybie subiektywno-racjonalnym regulują praktykę społeczną.”

Dziedziny kultury

- **Kultura materialna:** wszelkie wytwory człowieka, technika, umiejętności praktyczne.
- **Kultura duchowa:** wierzenia, wiedza, literatura i wszelkiego rodzaju piśmiennictwo, sztuka, w tym: sztuki plastyczne, teatr, muzyka, film, a także wszystko co należy do wytworów umysłu, na przykład filozofia, nauka
- **Kultura społeczna:** normy moralne, ideologia, uczestnictwo w życiu kulturalnym;
  - **Kultura języka:** porozumiewanie się zgodnie z obowiązującą (w danym społeczeństwie) normą językową (dykcja, słownictwo, gramatyka, ortografia)
  - **Kultura masowa:** typ kultury, której treści adresowane są do masowego odbiorcy i cechują się wysokim stopniem standaryzacji (tv, płyty cd i dvd, gry komputerowe, masowe wydania literatury itd.)

Dziedziny kultury

- **kultura polityczna:** systemy wartości i wzorce zachowań (polityków, partii) biorących udział w wykonywaniu władzy państwowej lub aspirujących do tej roli;
- **kultura fizyczna:** system zachowań i działania związane z dbałością o rozwój fizyczny człowieka (wychowanie fizyczne, sport, rekreacja fizyczna, rehabilitacja ruchowa, turystyka, nawyki żywieniowe).
- **Kultura organizacji:**
  - Całość fundamentalnych założeń, które dana grupa wymyśliła, odkryła lub stworzyła, ucząc się adaptacji do środowiska i integracji wewnętrznej
  - Zbiór wierzeń, przekonań, szerzących się w firmie, dotyczących tego, jak prowadzić interesy, jak powinni zachowywać się pracownicy i jak powinni być traktowani.

Kategorie kultury

- Są to wszelkie całości, które dadzą się wyodrębnić wewnątrz kultury
- Elementy struktury kultury

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcia tradycyjne

- ▶ Max Weber: kultura (idee, religia, sztuka), cywilizacja wewnętrzna (państwo, prawo, moralność, obyczaje), cywilizacja zewnętrzna (technika, technologia, wiedza)
- ▶ Mclver: porządek kulturalny (cele i aspiracje), porządek społeczny (cele i środki- instytucje społeczne, np. szkoła, prawo, państwo itd.), porządek technologiczny (środki)
- ▶ Kroeber: kultura wartości, kultura społeczna, kultura rzeczywistości materialnej
- ▶ Marks: baza społeczno-ekonomiczna, nadbudowa ideologiczna
- ▶ Popper: procesy fizyczne i organiczne, procesy psychologiczne, wytwory umysłu

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcie semiotyczne

- Chałasiński: wszystko w kulturze ma znaczenie symboliczne, chodzi o to, żeby zbudować własną tożsamość danej grupy, odrębność od innych, wewnętrzna spójność i solidarność (co jest ważne również dlatego, że ludzie często są wzajemnie wrodozy)
- Znaki kulturowe:
  - Oznaki: najprostsze sygnały kulturowe
  - Ikony: najbardziej charakterystyczne znaki danej kultury (np. krzyż w chrześcijaństwie)
  - Znaki właściwe: język, grafika, dźwięk, gest, sposób zachowania, znaki przedmiotowe

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcie aksjologiczne

- Kultury **moralistyczne** (buddyjska) i **amoralistyczne** (religijne, estetyczne, militarystyczne, ekonomiczne)
- Kultury **autorytarne** (przywiązanie do silnej władzy i państwa) i **demokratyczne** (vox populi vox dei)
- **Etnocentryczne** (zamknięte na obcych i im niechętne) i **uniwersalistyczne** (chętnie przyjmują obcych lub składają się z samych „obcych”)
- **Teocentryczne, biocentryczne, antropocentryczne, egocentryczne**
- **Wolności i porządku**

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcie systemowe (kultura trzech układów)

▶ Układ I

- ▶ Proste struktury, mało zaawansowany przekaz kulturowy
- ▶ Proste narzędzia, rytuały, teksty, ważna rola kapłanów
- ▶ Przywiązanie do tradycji, izolacjonizm, wrogość i lęk wobec obcych
- ▶ Kultury I układu: pierwotne, chłopskie, plemienne

▶ Układ II

- ▶ Rozwój instytucji kulturowych: religijnych, politycznych, przekazu kulturowego
- ▶ Kultura II układu: grecka, rzymska, nowożytna

▶ Układ III

- ▶ Mass-media, globalizacja, homogenizacja, kultura masowa (czyli kultura współczesna)

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcie dynamiczne

- Marksistowskie: formacje społeczno-ekonomiczne i ich kultury (pierwotna, niewolnicza, feudalna, kapitalistyczna, socjalistyczna)
- Ujęcie Kuhna: paradygmat kulturowy
- Ujęcie Kroebera: w kierunku złożoności i abstrakcji (analogicznie do rozwoju sztuki)
- Ujęcie Spenglera i Gumpłowicza: natura-kultura- cywilizacja

Ujęcia kategorii kultury

Tradycyjne

- opierają się na wyliczeniu dziedzin kultury

Semiotyczne

- kultura jako pewien system znaków, sygnałów kulturowych

Aksjologiczne

- wskazanie wartości i norm

Systemowe

- nacisk na złożoność kultury

Dynamiczne

- nacisk na mechanizmy i prawidłowości rozwoju kultury

Socjobiologiczne

- nacisk na biologiczne mechanizmy rozwoju kulturowego

Ujęcie socjobiologiczne

- geny i dostosowanie do zmieniającego się środowiska naturalnego
- Rozwój kultury w kontekście działania sił doboru naturalnego
- **Memetyka** zakłada, że kultura rozwija się i ewoluuje na podobnych zasadach jak ewolucja biologiczna. Jak w ewolucji biologicznej, jednostką doboru jest gen, tak w ewolucji kulturowej jednostką doboru jest mem (replikator kulturowy), czyli najmniejsza jednostka informacji kulturowej.